

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
«Реінтеграція військових у цивільне життя»
2023-2024 навчальний рік

Освітня програма: «Поствоєнна соціально-психологічна реабілітація».

Спеціальність: 231 Соціальна робота.

Галузь знань: 23 Соціальна робота.

Рівень вищої освіти: другий (магістерський).

Викладач	Тургенєва Анастасія Олександрівна, к. пед. н., доцент кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти
Посилання на сайт	https://bdpu.org.ua/faculties/fdsso/structure-fdsso/kaf-social-pedagogy/composition-kaf-social-pedagogy/turgeneva/
Контактний телефон	
Е-mail викладача	turgeneva.an@gmail.com
Графік консультацій	П'ятниця: 13.00-14.00

Обсяг курсу на поточний навчальний рік

Форма навчання	Кількість кредитів/годин	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота	Звітність
денна	-	-	-	-	-
заочна	3/90	8	4	78	залік

Семестр: II семестр.

Мова навчання: українська.

Ключові слова: реінтеграція, військові, ветерани, цивільне життя, люди з інвалідністю, соціальна адаптація, перекваліфікація, соціальна підтримка, менторство, територіальні громади.

Мета курсу: формування у майбутніх фахівців системи теоретичних знань і практичних навичок, необхідних для забезпечення комплексної підтримки військових у процесі їх повернення до цивільного життя.

Програмні компетентності:

ІК. Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі соціальної роботи або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

ЗК-2. Здатність розробляти і управляти проектами.

ЗК-10. Здатність працювати в команді.

ЗК-8. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК-9. Навички міжособистісної взаємодії.

СК-2. Здатність до виявлення соціально значимих проблем і факторів досягнення соціального та психологічного благополуччя різних груп населення.

СК-3. Здатність професійно діагностувати, прогнозувати, проектувати та моделювати соціальні ситуації.

СК-5. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (експертами з інших галузей/видів економічної діяльності), налагоджувати взаємодію державних, громадських і комерційних організацій на підґрунті соціального партнерства.

СК-6. Здатність до оцінки процесу і результату професійної діяльності та якості соціальних послуг.

СК-7. Здатність до професійної рефлексії.

СК-10. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість задля вирішення соціальних проблем через упровадження соціальних інновацій.

СК-13. Здатність до формування позитивного іміджу професії, її статусу в суспільстві.

СК-20. Здатність розпізнавати наслідки післявоєнної травми в різних контекстах і надавати відповідні послуги з соціально-психологічної реабілітації та підтримку.

СК-22. Здатність керувати роботою з відновлення психічного здоров'я задля соціальної інтеграції різних категорій осіб, соціальних груп і громад, що постраждали від війни.

СК-23. Здатність розробляти та впроваджувати адвокаційні кампанії задля захисту прав та інтересів різних категорій осіб, соціальних груп і громад, що постраждали від війни.

Результати навчання:

ПРН-1. Розв'язувати складні задачі і проблеми, що потребують оновлення й інтеграції знань в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог.

ПРН-10. Аналізувати соціальний та індивідуальний контекст проблем особи, сім'ї, соціальної групи, громади, формулювати мету і завдання соціальної роботи та соціально-психологічної реабілітації, планувати втручання в складних і непередбачуваних обставинах відповідно до цінностей соціальної роботи.

ПРН-13. Демонструвати ініціативу, самостійність, оригінальність, генерувати нові ідеї для розв'язання завдань професійної діяльності.

ПРН-16. Розробляти соціальні проекти та технології на високопрофесійному рівні з соціально-психологічної реабілітації для різних категорій осіб, груп та громад.

ПРН-17. Самостійно будувати та підтримувати цілеспрямовані, професійні взаємини з широким колом людей, представниками різних спільнот і організацій, аргументувати, переконувати, вести конструктивні переговори, результативні бесіди, дискусії, толерантно ставитися до альтернативних думок.

ПРН-18. Демонструвати позитивне ставлення до власної професії та відповідати своєю поведінкою етичним принципам і стандартам соціальної роботи.

ПРН-25. Розпізнавати наслідки післявоєнної травми в різних контекстах і надавати відповідні послуги з соціально-психологічної реабілітації та підтримку.

ПРН-27. Застосовувати технології, методи і техніки з відновлення психічного здоров'я відповідно до різних запитів та вміння керувати роботою з відновлення психічного здоров'я задля соціальної інтеграції різних категорій осіб, соціальних груп і громад, що постраждали від війни.

ПРН-28. Розробляти та впроваджувати адвокаційні кампанії задля захисту прав та інтересів різних категорій осіб, соціальних груп і громад, що постраждали від війни.

Зміст курсу:

Тема 1. Теоретичні засади реінтеграції.

Сутність понять «реінтеграція», «ветеран війни». Демографічний профіль ветеранів. Основні потреби ветеранів. Статус особи з інвалідністю внаслідок війни. Завдання та напрями реінтеграції військових у цивільне життя. Система надання психосоціальної підтримки ветеранів. Пільги та державні гарантії для ветеранів з інвалідністю. Бар'єри на шляху отримання допомоги ветеранами та їх родинами. Приклади успішних практик реінтеграції ветеранів в Україні та закордоном. Роль сім'ї у процесі реінтеграції військових. Особливості реінтеграції жінок-ветеранок.

Тема 2. Соціально-психологічна реабілітація військових.

Поняття реабілітації ветеранів війни. Мета та завдання соціально-психологічної реабілітації ветеранів. Мультидисциплінарний підхід до реабілітації ветеранів. Нормативно-правове забезпечення реабілітації ветеранів війни та членів їхніх сімей. Методи соціально-психологічної реабілітації ветеранів. Робота з військовими, які втратили кінцівки і проходять реабілітацію. Робота з військовими, схильними до зловживання спиртними напоями. Робота з сексуальними розладами у військових. Соціально-психологічна допомога військовим, звільненим з полону. Активізація ресурсів отримувачів послуг. Оцінка ефективності програми соціально-психологічної реабілітації ветеранів.

Тема 3. Встановлення контакту та налагодження взаємодії з ветеранами.

Організація безпечного та підтримувального середовища для ветеранів. Вплив суспільних стереотипів на реінтеграцію ветеранів. Шляхи встановлення довірливих взаємин фахівця і

ветерана/ветеранки. Особливості спілкування з ветеранами, які мають психічні порушення. Оптимізація взаємодії з ветеранами з інвалідністю з урахуванням гендерних аспектів. Етика спілкування з ветеранами. Особливості комплексної послуги психосоціальної підтримки з формування життєстійкості. Профілактика професійного вигорання фахівців, які працюють з ветеранами.

Тема 4. Сприяння зайнятості ветеранів.

Методологія сприяння зайнятості ветеранів. Державна підтримка на здобуття освіти для ветеранів. Освітні програми та можливості для ветеранів. Професійна адаптація ветеранів. Право на отримання ваучера на підвищення кваліфікації, перекваліфікації. Розвиток ветеранського підприємництва та бізнесу. Програми підтримки ветеранського бізнесу. Альтернативні ресурси для навчання, перекваліфікації, відкриття власної справи.

Тема 5. Менторство та наставництво для ветеранів.

Менторство та наставництво як інструменти підтримки ветеранів. Основні ролі менторства у ветеранській спільноті. Принципи менторства. Види менторів. Професійні та особистісні якості ефективного ментора. Підготовка та навчання наставників для роботи з ветеранами. Особливості проведення наставницьких зустрічей. Роль стилів спілкування для наставницької діяльності. Досвід зарубіжних країн у менторській підтримці ветеранів. Програми наставництва та підтримки ветеранів. Менторська програма для ветеранів «рівний рівному».

Тема 6. Діяльність громадських та волонтерських організацій у напрямку реінтеграції військових у цивільне життя.

Роль громадських та волонтерських організацій у процесі реінтеграції ветеранів. Мережа громадських та волонтерських організацій, що працюють у сфері ветеранських справ. Стратегії залучення ветеранів до діяльності організацій. Взаємодія з ветеранськими неурядовими організаціями. Послуги, які надають ветеранські організації. Розробка механізмів співпраці з громадськими об'єднаннями ветеранів війни та органами державної влади та місцевого самоврядування.

Методи навчання: словесні (пояснення, розповідь, лекція, бесіда, семінари); наочні (ілюстрування, опорний мультимедіа-конспект, навчальні фільми), практичні (вправи, дослідні роботи); методи стимулювання інтересу до навчання (навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо)); методи контролю і самоконтролю (метод усного контролю, метод письмового контролю).

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять): навчальний курс складається з лекційних, семінарських занять, самостійної та індивідуально-дослідної роботи.

Заохочується висловлювання власної точки зору, творчий підхід до виконання передбачених програмою курсу завдань. Обов'язковим є дотримання принципів академічної доброчесності.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної освітньої (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача освіти є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Списування під час контрольних та самостійних робіт, заліку заборонені (зокрема, з використанням мобільних девайсів). Жодні форми порушення академічної доброчесності та неправомірного використання технологій ІІІ не толеруються; підтримка створення освітньо-наукового середовища, побудованого на прозорості, доброчесності та високих стандартах наукової етики.

В умовах дистанційного навчання лекційні, семінарські заняття проводитимуться в онлайн-режимі у визначений розкладом час. Самостійні та індивідуально-дослідні роботи надсилаються на оцінювання

через систему Moodle у визначений політикою курсу термін. Консультації здобувачів проводитимуться згідно визначеного вище графіку.

За умови оповіщення про повітряну тривогу, здобувач має право вийти з пари за попередженням викладача. Пропущену пару необхідно опрацювати асинхронно.

Визнання результатів навчання, отриманих здобувачами вищої освіти у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється на добровільній основі та передбачає підтвердження того, що здобувач досяг результатів навчання, передбачених ОПП, за якою він навчається. Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, контрольній роботі тощо, які передбачені програмою (силабусом) освітнього компонента.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність: технічне (ноутбук, мультимедійне обладнання); програмне (Microsoft Office (Power Point, Word), Zoom, Moodle, репозитарій); наочність (мультимедійні презентації, навчальні фільми).

Система оцінювання та вимоги:

Система нарахування рейтингових балів для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання (поточний контроль)

Теми навчального курсу	Види робіт			Підсумкові бали (max 25 балів)
	Семінарське заняття	Самостійна робота	Індивідуальні завдання	
Тема 1	-	10	15	25
Тема 2	-	10	15	25
Тема 3	Виступ – 5 Участь в обговоренні (доповнення) – 2	10	10	25
Тема 4	-	10	15	25
Тема 5	Виступ – 5 Участь в обговоренні (доповнення) – 2	10	10	25
Тема 6	-	10	15	25

Поточний контроль здійснюється за результатами усіх виконаних завдань, передбачених планами семінарських, самостійних, індивідуальних робіт тощо.

Нарахування рейтингових балів здійснюється відповідно до критеріїв оцінювання (не пізніше ніж за тиждень після проведення семінарського заняття), систематизованих для кожного з видів робіт та представлено на електронній навчальній платформі Moodle БДПУ.

Підсумковий контроль

Підсумковий контроль здійснюється в усній формі (відповіді на перелік запропонованих питань).

Загальна кількість балів за вивчений курс обчислюється таким чином: підраховується кількість балів, набраних під час поточного контролю за всіма заліковими кредитами, та ділиться на загальну кількість кредитів (визначається середній арифметичний бал). Потім до отриманого показника додаються бали, набрані під час заліку.

Підсумкова кількість балів визначається за формулою:

$$m = \frac{3K_1 + 3K_2 + 3K_3 + 3K_4}{n} + 50 = 100$$

де m – кількість набраних балів за вивчений курс;
 n – кількість залікових кредитів;
 50 балів – залік.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточне тестування та самостійна робота						Середнє арифметичне запоточну роботу	Залік	Сума
Тема 1		Тема 2		Тема 3				
T1	T2	T1	T2	T1	T2			
25		25		25				
Тема 4		Тема 5		Тема 6				
T1	T2	T1	T2	T1	T2			
25		25		25				

Шкала оцінювання ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	
90-100	A
78-89	B
65-77	C
58-64	D
50-57	E
35-49	FX
1-34	F

Список рекомендованих джерел:

1. Бриндіков Ю. Л. Теорія та практика реабілітації військовослужбовців - учасників бойових дій в системі соціальних служб : дис. ... д-ра педагогічних наук: 13.00.05 / Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2019. 559 с.

2. Буковська О. О. Гірченко О. Л. Сучасні напрямки психологічної реабілітації кризових станів, викликаних екстремальними ситуаціями. *Актуальні проблеми психології* : збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка. Екологічна психологія. 2019. Т. VII. Вип. 47. С. 19-27.

3. Гончар І. Роль реабілітаційного потенціалу особистості в ході соціально-психологічної реабілітації. *Актуальні проблеми соціальної роботи: теорія і практика* : колективна монографія / І. В. Албул, О. Д. Балдинюк, О. М. Бойко [та ін.]; за ред. Н. М. Коляди; МОН України, Розробник Гончар І.Г. Уманський держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань: Візаві, 2020. С. 67–75.

4. Горбунова В. В., Карачевський А. Б., Климчук В. О., Нетлюх Г. С., Романчук О. І. Соціально-психологічна підтримка адаптації ветеранів АТО : посібник для ведучих груп. Львів: Інститут психічного здоров'я Українського католицького університету, 2016. 96 с.

5. Зарецька Н. В., Гридковець Л. М. Організаційні засади надання психологічної реабілітації учасникам АТО членам їх сімей. *Вісник КІБіТ*. 2016. № 7. С. 26–33.

6. Зубовський Д. С. Особистісне зростання учасників АТО у посттравматичний період : дис. канд. психол. н. : 19.00.09 / Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського. Київ, 2019. 195 с.

7. Карачинський О. А. Трансформація смислових структур особистості комбатантів у реабілітаційний період : дис. канд. психол. н. : 19.00.09 / Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського. Київ, 2019. 175 с.

8. Керрінгтон Дж. Г. Огляд міжнародних практик у сфері реінтеграція ветеранів: міркування щодо воєнного та повоєнного контексту України. ПРООН в Україні. 104 с.

9. Кокун О. М., Агаєв Н. А., Пішко І. О., Лозінська Н. С., Остапчук В. В. Психологічна робота з військовослужбовцями – учасниками АТО на етапі відновлення : Методичний посібник. К.: НДЦ ГП ЗСУ, 2017. 282 с.

10. Методичний посібник для соціальних працівників : Посилення спроможності соціальних працівників здійснювати психосоціальну підтримку ветеранів та їх сімей з питань психічного здоров'я / В. Горбунова, О. Савиченко, І. Тичина, Н. Портницька., 2022. 61 с.

11. Нагорна Н. С., Максџом К. В. Соціальне підприємництво як детермінанта реінтеграції військовослужбовців, ветеранів АТО/ООС та членів їх сімей. *Габітус. Науковий журнал з соціології та психології*. 2022. №36. С. 272–276.

12. Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні : Закон України від 01.05.2023 № 2980-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15/ed20230501#Text>.

13. Про соціальні послуги : Закон України від 27.04.2022 № 2193-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19/ed20220427#Text>.

14. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : Закон України від 03.08.2023 № 3022-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12/ed20230803#Text>.

15. Реінтеграція ветеранів з інвалідністю : методичний посібник / укладачі: Соцька А., Олійник В., Гусак Н., Демко С., Головка Н., Чорнобровкіна В., Акименко Ю., Мельник Д., Сіренко Т., Лоук І., Лялька Т. ; упорядниці матеріалів: Волгіна О., Іванова О., Лялька Т. ; Програма розвитку ООН у співпраці з Міністерством у справах ветеранів України. Київ, 2022. 78 с.

16. Соціально-психологічна реабілітація та адаптація військовослужбовців Збройних сил України : нормативно-правове забезпечення / за заг. ред. І. М. Коропатніка ; уклад. Р. В. Алієв [та ін.]. Київ : КНТ, 2021. 224 с.

17. Сучасні теорія і практика соціальної реабілітації: монографія / О. В. Чуйко, А. В. Кунцевська, О. М., Тохтамиш та ін.; за ред. О. В. Чуйко. К. : ВПЦ «Київський університет», 2021. 336 с.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека БДПУ <https://library.bdpu.org.ua/>
2. Сайт БДПУ <https://bdpu.org.ua/>
3. Медіатека ФДССО
4. Електронна підтримка навчання Moodle БДПУ